

שירי סנדרו דוד בערבית

בהוצאה צנועה אך נאה-למראה הופיעה ב- ימים אלה אסופה של שירי סנדרו דוד בתרגום ערבי. הקובץ, הנושא את השם "אלק אל-צור (בורא התמונות)", הלא הוא שם אחד מארבעת ספריו של סנדרו דוד, שהופיע בשנת 1958), מחזיק 62 עמודים, ונכללו בו 44 משירי המשורר העברי.

מתרגם הקובץ הוא הסופר והעיתונאי מחמד עבאסי, עורכו של הירחון הספרותי "אל-שרק" המופיע בחיפה. עבאסי, איש שפר-עם, שהוא-עצמו מספר ומחזאי הכותב ערבית, עשה בעשור האחרון רבות לטיפוח פעילות תרבותית תרגומית מעברית לערבית; ויחד עם המשורר אנטון שמאס הגיש לקוראי "אל-שרק" חוברת מוגדלת ורבת-רושם ובה תרגומים של מאות יצירות מהספרות הישראלית לערבית. כמו-כן תרגם ופרסם מספר רב של יצירות פרוזה מן הספרות וההגות הישרא-לית.

זהו, כמדומה, נסיונו הראשון של עבאסי ב- תרגום שירה, והתוצאה אינה מאכזבת כלל ועיקר. לפנינו תרגום בהיר וקריא, והלשון הערבית שאליה הורקו שירי סנדרו דוד היא

הערבית העכשווית, החיה, ללא סלסולי מליצה וללא קישוטי מלים עתיקות המשוות לתרגום, כביכול, הוד-והרר של "פיוט". רוב השירים המובאים בקובץ הינם שירי טבע מובהקים, והתרגום הערבי כלל לא הקהה את חדות הצבעים והצלילים שבמקור.

עם זאת עלי לציין בצער שהדפסה אינה נקייה משיבושים. יתר-על-כן התרגום ניתן ללא ניקוד (שכן — גם בערבית, כבעברית, נהוג להפסיק שירה בניקוד, לפחות חלקי) ובכך נוצר קושי של הבנה במקומות אחרים.

זהו המבחר השני היוצא השנה, בתרגום ערבי, מן השירה העברית דהיום (המבחר הקודם היה אסופת שירים משל דוד רוקח בתרגומו המצויין של אנטון שמאס). לפני-כן העדיפו המתרגמים דוגמאות מן השירה ה-עברית ה"קלאסית" (זכור לטוב המבחר ש-תורגם משירת ביאליק בידי ראשד חוסיין). אם מסמנת הופעתם של מבחרים מן השירה הישראלית-ממש ראשיתו של מפנה, הרי עלינו לקבל את הדבר בברכה ●

ש"ס

גרוטסקה עגומה

למר יעקב בסר עורך עתון 77, שלום!

מאוד שמחתי לקרוא בגליון 9—8 של עתון 77 את מאמרך על ולאדיסלב שלנגל והתרגום של השיר שלו "שני אדונים בשלג". היתה מצווה ותרומה להקטנת האבל המכוער ש-נעשה לשלנגל בארץ. הנך מוכיח שהעתון 77 מסוגל בהחלט להיות במה ליצירות של סופרים יהודים כשהערכים האמנותיים ערלים על האינטרסים המפלגתיים הצרים.

ואשר לספרות השואה, אנו עדים לתופעה מאוד מעציבה בארץ — תופעה של פוליטיזציה זולה ומיסחר. אותם סופרים ומשוררים אשר היו קשורים לגופים פוליטיים מסר יימים זכו לפרסום בארץ. הקיבוץ המאוחד הנציח את קצנלסון, אורי צבי גרינברג בכר-תורת הודות לחרות... ואילו שורה של סופרים יהודים-פולנים שרמתם הספרותית לא נפלה מאלה המוזכרים לעיל, קופחו ואת משום שלא היו קשורים בגופים פוליטיים. מוזר ש"ספרית הפועלים", "הקיבוץ המאוחד" ו"עם עובד" לא מצאו לנכון לתרגם ולפרסם את שירתו של שלנגל. רוב חוקרי השואה המקצועיים וביניהם סופרים נכבדים שלנו, מכירים טוב טוב את השירים של שלנגל ועבורם אין הוא תגלית.

הגדולה של שלנגל היא שבימי הגטו, כבר חזה את הגרוטסקה העגומה שתתלווה להניצחת השואה.

ינינה אלטמן חיפה

בין ספרות לדוקומנטציה

ספרה של עמליה עינת, "שיטת הנחלה", שראה אור לאחרונה* יש בו מהספרות ומה-דקומנטציה גם יחד. מהדקומנטציה בהיות גרעיני דמויות. ריאליזם והארטעים, אף הם ארועים שפגשה בהם המחברת במציאות. ומתספרות, בנסיון לעצב את דמויותיהם ואת המתרחש בהן לא רק עפ"י מה ש"קרה ב-אמת", אלא תוך הבנה תהליכים פנימיים וסביבתיים ובבחירת מבנה מיוחד לדרך סיפור הרברים. נראה שדרך סיפור הדברים הוא כעין קבלה בתחום המיבנה למתרחש בתחום החוויה — בתחושת הדמויות ובמערכת היחסים שביניהן.

עיקר הצלחתו של הספר בניצול המסגרת הספרותית הלא יומרנית להבלטת השיטה ה-דידקטית-טיפולית.

במרכז הסיפור ילדה כבת 11, הנחלה שמה, המגלה קשיים בקשירת יחסים חברתיים עם בני גילה, בעיות לימודיות רבות והסתגרות במסגרת המשפחה. סביבה נרקמים מעגלים נוספים: מעגל המשפחה: אִם נצולת השואה הנושאת עימה את חוויית האמים, מסוגרת בעצמה וחשה רגשי אשמה ביחס לבתה, ואב חסר-דרך.

מעגל החברה: הילדים המגלים רגשי דחיה ולגלוג.

מעגל ביה"ס ועולם המבוגרים: מבוכה בה-בנת הילדה וחוסר יכולת במציאת קשר או מתן עזרה.

ומעגל היעוץ: בו נמצאת המספרת המתוו-דעת לילדה ולכל הסובבים אותה כשאלו באים לשאול בעצתה. בהזדמנות זו מבחינה היועצת, שהיא מחברת הספר, שמקור הסבך האישי, הלימודי והחברתי בבעיות אורגניות המכבידות על לימוד הקריאה. בצומת כל אלו, כאמור, מעגלה הפנימי של הילדה. עולם חווייתי וכאוב. פנוע בראשיתו ונאבק בהמ-שכו.

הקורא בספר מגלה עד מהרה שמבעד לבעיה ספציפית מועלית מציאות אנושית שיש בה פסיפס של דמויות כשכל אחת מהן מועלית במעגלה האישי מבחינת תחושת המתחווה והצצה לעבר. ובאותה עת נוגעת במעגל זולתה (האב). לעיתים נגיעה, לעיתים רצון לגניעה (האם), לעיתים התחככות (המורה), ולעיתים אף חדירה של ממש (היועצת, ה-מורה אח"כ. חדירה אמיתית תוך מאבק וחי-פוש דרך של אדם לאדם, וכל זאת כשקיים הסבך הפרטי בכל אחת מהדמויות והסבך שביחסים שבין הדמויות.

הפסיפסיות שבספר אינה רק משום מספר הדמויות אלא אף משום אופן אריגת הסיפור. לפנינו שילוב דברים הנתונים מידי פעם מנקודת ראות של דמות אחרת. דבר שבנוסף להיותו תורם למתח כפשוטו הריהו מוסיף בכך ביטוי למתח היחסים האנושיים: מתח הדמות בתוך עצמה והמתח שלה עם הסובב. כך מתקבלת ראייה המוסיפה עומק בעיקר בעיצוב דמות הילדה.

נראה שהמחברת עצמה מדברת בשלושה קו-לות: האחד — זה המספר את הסיפור. השני — הדובר אל האנשים במהלך השיחות. וה-שלישי — קולה הפנימי, המהרהר תוך כדי שיחתה עם האנשים.

בסופו של הספר מובאים קטעים מתוך עבודת הגמר של הנחלה שנושאה: "ליקויים בכתיבה ובקריאה ודרכי הטיפול בהם". סיום זה מתיר את המתח (בהוכיחו בעליל את הצלחת ה-מאבק בכך על לימוד הקריאה והכתיבה), מבלי שיפיג אותו. (אולי משום שמשקעי האכזבה ודאי לא כולם נשטפו ע"י ההצלחות, ואולי משום שחדירה לרשות העצב, מותרת אף בקורא עליו משהו ממנו).

דמותה של היועצת, שהיא אף דמות המספרת בסיפור, ואף מחברת הספר, מוצגת לכל אורך העלילה. נראה שכמחברת הציבה לעצ-מה מטרה להביא לידיעתנו את עולמם הבלתי-מובן של ילדים אלו. כמספרת רצתה להביא זאת לתחושתנו, וכיוע-צת, כיועצת נראה שהיא רואה את תפ-קידה לגלות באחר, בזולתה, את שיש בו ולחזקו בכך. בעצם היא היא אותה נקודה ארכימדס קטנה שנמצאה לה לנחלה על פני כדור הארץ הפרטי שלה שאפשרה לה להזיז את עולמה קדימה. אולי צניעות זו לר-אות במרכז לא את העט הכותבת של המח-ברת, ולא את אצבעה המכוונת את מחלף הדברים, אלא את הכוחות הטמונים בילד, ואת המצוקות שבזולת, הוא סוד הצלחתה הכפול: הצלחת עבודתה כיועצת, והצלחת סיפורה הבדוי על ילדים שלא הם ולא מצו-קותיהם בדיה.

ש. בת-צבי

* הוצ' ציריקובר, תשל"ח.

שנה טובה לבית ישראל

שנת שלום ובטחון

שנת נסיעה טובה

